

แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี:
กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
The Approaches of Development of Pariyattidhamma School: A Case
Study of Wat Awutvikasitaram

พระมหาสมาน ธมฺมาชีโร

PhramahaSaman Wannaphakdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-Mail: mollamp@gmail.com

Received August 15, 2020; Revised August 29, 2020; Accepted: August 30, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสารการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ระยะแรกมีรูปแบบเหมือนสมัยอยุธยา คือ มีพระไตรปิฎกเป็นหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ บาเรียนตรี ถึง บาเรียนเอก พอถึงรัชกาลที่ 2 ได้จัดการศึกษาเป็น 9 ชั้นโดยกำหนดเป็นประโยค ตั้งแต่ประโยค 1 ถึง ประโยค 9 มีอรรถถาเป็นหลักสูตร พอถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนจากสอบปากเปล่าเป็นสอบข้อเขียน นอกจากนี้มีการจัดการศึกษาแผนกธรรมเพิ่มเติม ด้านปัญหาทศโลกการจัดการเรียนการสอนและแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม คือ ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ในระดับผู้บริหาร ขาดการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดกว่าปัจจุบัน เป็นต้น ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ในระดับคณะครู ขาดความชำนาญและเทคนิคการสอน จึงควรจัดให้มีการนิเทศเพิ่มเติมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ขาดการบริหารจัดการงบประมาณด้วยวิธีอื่นจากที่ดำเนินมาในอดีต ดังนั้นจึงควรมีการบริหารจัดการด้วยวิธีอื่น เช่น การจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี เป็นต้น ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ขาดความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย ดังนั้นจึงควรมีความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย เช่น มีกำหนดเกณฑ์การให้รางวัลตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี, วัดอาวุธวิกสิตาราม

Abstract

This thesis entitled 'The Approaches of Development of Pariyattidhamma School: A Case Study of Wat Awutvikasitaram' has three objectives: 1) to study the management of Thai Sangha's Pariyattidhamma, 2) to study the development guidelines of *Pariyattidhamma* School, *Dhamma-Pāli* Department: a case study of Wat Awutvikasitaram through using a qualitative research method which has studied from documents, interviews and focus group. The results of the study showed that the educational management of the Sangha in the early Rattanakosin period was like the Ayutthaya period, *i.e.*, the *Tipiṇṇaka* was divided into three classes, namely, *Barian Tri to Barian Ek*. The class was defined into levels; from the 1st level to 9th, where the commentaries are the main curriculum. At the reign of VI King Rama, it was changed from oral examination to a written examination. In addition, the education management in Dhamma section was also added. At present, the new evaluation system is changed, *i.e.*, passing the examination in some subjects in the level of 1-2 to 5th level can be re-examined for failing subjects within that year. In this research, problems of teaching and learning management mechanisms and development guidelines for the Office of Buddhist Studies *Dhamma-Pāli* Department: A Case Study of Wat Awutvikasitaram, were found as follows: Regarding human resource management, it was found that the board had insufficient policy management to solve various obstacles. Therefore, the policy should be continuously monitored and taken closer than the past at present. In the academic administration, it was found that teachers lack expertise and teaching techniques, and, therefore, they should have the additional supervision by qualified professionals to increase their expertise and techniques. Regarding budget management, it was found that the lack of budget management run by other methods that had been done in the past was found, therefore, it should be managed by other means such as annual budget allocation for flexibility in management. In general administration, it was found that the School lacked clarity in creating policy incentives, so in order to motivate students, the criteria for awarding should be given since the beginning of the academic year.

Keywords: Approaches of Development, Pariyattidhamma School, Wat Awutvikasitaram

บทนำ

ธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนามี 2 ประการคือ คັນถุระและวิปัสสนาธรรมาภิบาล คันถุระ ได้แก่ธรรมาภิบาลคือการเรียนพระคัมภีร์หรือการศึกษาปริยัติธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ปริยัติธรรม หมายถึง ธรรมที่ฟังศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระพุทธพจน์หรือพระไตรปิฎก เรียกเต็มว่า พระปริยัติธรรม ปริยัติธรรมหรือพระพุทธพจน์ที่ฟังศึกษาเล่าเรียนนั้นมี 9 อย่าง คือ สุตตะ เคยยะ เวชยาวกณะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะ อัฏฐกัมมัฏเฐ เวทีละ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นวังกส์ตถุศาสน์ การศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมทั้ง 9 อย่างนี้ ของภิกษุสามเณรในปัจจุบัน เรียกว่า เรียนนักธรรม เรียนบาลี และแบ่งปริยัติธรรม ออกเป็น 2 คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม พระปริยัติธรรมแผนกบาลี (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2556) วิปัสสนาธรรมาภิบาล คือธรรมาภิบาล

การเจริญวิปัสสนาหรือกัจจพระศาสนาในด้านการบำเพ็ญกรรมฐาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) การได้ศึกษาทั้งสองด้านนั้นนับได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อพระพุทธศาสนา ดังมีพระพุทธพจน์ว่า “ธรรมและวินัยใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดา (ตัวแทน) ของเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 10 ข้อที่ 216 หน้า 164)

จากพระพุทธพจน์ดังกล่าว ย่อมบ่งชี้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสองแผนก นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อพระศาสนาและเป็นงานการศึกษาที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของคณะสงฆ์ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมของไทย โดยเป็นโบราณราชประเพณีที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่อดีตกาล กล่าวคือพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรม ทรงส่งเสริมทำนุบำรุงการศึกษาของคณะสงฆ์และทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรผู้สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของคณะสงฆ์ และผู้สอบผ่านระดับชั้นต่าง ๆ เมื่อถึงวาระการสอบวัดความรู้พระปริยัติธรรมพระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดให้การสอบนั้นอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “สอบพระปริยัติธรรมสนามหลวง” ซึ่งหมายถึงการสอบที่หลวงหรือรัฐให้ความอุปถัมภ์จึงเรียกรวมการสอบวัดความรู้พระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์นี้ว่า “สอบบาลีสนามหลวง” และสอบธรรมสนามหลวง” สืบต่อมาถึงในสมัยปัจจุบัน (พนม ศรศิลป์, 2558)

การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสองแผนกดังกล่าว นอกจากจะนำมาซึ่งความเจริญมั่นคงทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังนำมาซึ่งการพัฒนาทางสังคมและตัวผู้ศึกษาเอง สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ) ได้ให้โอวาทไว้ว่า “การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนา ถ้าการพัฒนาขาดการศึกษาเข้าไปกำกับก็จะทำให้การพัฒนานั้นไม่ยั่งยืน ไม่สามารถจะดำเนินได้ตลอดและจะไม่สนองตอบต่อปัจจัยขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความจำเป็นของกลุ่มชน การศึกษาเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น ผู้มีการศึกษาดีย่อมได้รับการแซ่ซ้องสาธุการจากคนทั้งหลายโดยทั่วไป โดยฐานะที่มีโอกาสที่ได้ศึกษา และใช้โอกาสนั้นเพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพสูงส่งโดยยิ่งขึ้นไป ดังนั้น การเรียน การสอน การสอบ จึงเป็นวัฏจักรทางการศึกษาที่สืบทอดและปฏิบัติกันสืบ ๆ มาจวบจนปัจจุบันแม้ปรัชญาการศึกษา เทคโนโลยีทางการศึกษาจะแปรเปลี่ยนไปเช่นใด ก็ไม่อาจพ้นข้อสรุปทางการศึกษาที่จบลงด้วย การเรียน การสอน การสอบอยู่นั่นเอง การที่พระสงฆ์ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมาแต่ครั้งอดีตกาลมาเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้นพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพเลื่อมใสและเป็นต้นแบบแห่งชีวิตที่เรียบง่ายเพื่อเป็นแบบฉบับให้แก่ประชาชนได้กำหนดยึดถือเป็นแบบแผนแห่งตน งานการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ยังสามารถและดำเนินไปได้ด้วยดี ก็เพราะได้อาศัยความตั้งใจเล่าเรียนศึกษาของภิกษุและสามเณร ผู้มีศรัทธาปสาทิกคุณอันมั่นคงแน่วแน่อยู่ในพระธรรมวินัย หวังความเจริญอกงามไพบูลย์ของพระศาสนาเป็นที่ตั้ง บวชอุทิศตนเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาสืบสานความเป็นศาสนทายาทและความตั้งใจจริงในการยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงถาวรสืบต่อไป” (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ), 2550)

วัดอาวุธวิกสิตาราม ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา จนกระทั่งปีการศึกษา 2530 จึงเปิดสำนักศาสนศึกษาขึ้นพร้อมจัดให้มีการเรียนบาลีเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่งและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ตามลำดับมา ส่งผลให้สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ได้เป็นสำนักเรียนดีเด่นอยู่หลายครั้ง มีนักเรียนภายในสำนักเรียนได้รับทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทยและส่งผลให้เจ้าสำนักเรียนและคณะกรรมการบริหารการศึกษาได้รับรางวัลในด้านการพัฒนาสำนักเรียนมากมาย อีกทั้งสามารถรักษาระดับผลการเรียนการสอนมาเป็นระยะเวลายาวนานดังปรากฏ แต่อย่างไรก็ตามในปีการศึกษาในระยะหลัง ๆ ปรากฏว่ามีสถิติจำนวนนักเรียนผู้สอบผ่านนักธรรมและบาลีสนามหลวงลดลงอย่างเห็นได้ชัด

28 วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจจะทำการศึกษา “แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม” เพื่อทราบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย และแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและเป็นรูปแบบในการพัฒนาของสำนักเรียนอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ออกแบบการวิจัยในเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้วิจัยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิและหนังสือชั้นทุติยภูมิ
2. ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ผู้บริหาร คณาจารย์และนักเรียน จำนวน 30 รูป/คน
3. เขียนวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสรุปนำเสนอผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ระยะแรกมีรูปแบบเหมือนสมัยอยุธยา คือมีพระไตรปิฎกเป็นหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ บาเรียนตรี ถึง บาเรียนเอก พอถึงรัชกาลที่ 2 ได้จัดการศึกษาเป็น 9 ชั้นโดยกำหนดเป็นประโยค ตั้งแต่ประโยค 1 ถึง ประโยค 9 มีอรรถกถาเป็นหลักสูตร พอถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนจากสอบปากเปล่าเป็นสอบข้อเขียน นอกจากนั้นมีการจัดการศึกษาแผนกธรรมเพิ่มเติม อนึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนระบบการประเมินผลใหม่ กล่าวคือให้ผู้สอบผ่านในบางวิชาในชั้นประโยค 1-2 ถึง ประโยค 5 สามารถสอบซ่อมวิชาที่สอบตกภายในปีนั้นได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ด้านแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ดังนี้ สภาพปัจจุบันสำนักเรียนมีการบริหารจัดการใน 4 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ระดับผู้บริหาร มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดกว่าปัจจุบัน ระดับคณะครู ไม่สามารถทดแทนบุคลากรที่สอนอยู่เดิม จึงควรผลิตบุคลากรด้านครูสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ระดับนักเรียน ยังขาดนักเรียนเข้าศึกษาอย่างต่อเนื่องและขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการสร้างเครือข่ายสำนักเรียนและมีกระบวนการพัฒนานักเรียนด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม

ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ระดับผู้บริหาร ขาดกระบวนการติดตามนโยบายสำนักเรียนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายการบริหารสำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคและแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์ ระดับคณะครู ขาดความชำนาญและเทคนิคการสอน จึงควรมีการนิเทศเพิ่มเติมโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเพิ่มความชำนาญและเทคนิคต่าง ๆ ด้านนักเรียน ยังขาดความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการเรียน จึงควรมีกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจแรงจูงใจในการเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่อง

ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ขาดการบริหารจัดการงบประมาณด้วยวิธีอื่นจากที่ดำเนินมาในอดีต ดังนั้นจึงควรมีการบริหารจัดการด้วยวิธีอื่น เช่นการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ อีกทั้งขาดการหางบประมาณด้านอื่นจากที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน จึงควรมีการหากองทุนด้านอื่นเพิ่มเติมเพื่อเป็นกองทุนที่มั่นคง

ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า สำนักเรียนขาดความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย ดังนั้นเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนจึงควรมีการกำหนดเกณฑ์การให้รางวัลตั้งแต่ต้นปีการศึกษาเป็นต้น นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบข้อบังคับสำนักเรียนในบางหัวข้อไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวสุวิสิทธิ์ ตาราม ดังนี้ สภาพปัจจุบันสำนักเรียนมีการบริหารจัดการใน 4 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป สอดคล้องกับสารินทร์ เอี่ยมครอง เสนอวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 (สารินทร์ เอี่ยมครอง, 2561)

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ระดับผู้บริหาร มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดกว่าปัจจุบัน ระดับคณะครู ไม่สามารถทดแทนบุคลากรที่สอนอยู่เดิม จึงควรผลิตบุคลากรด้านครูสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ระดับนักเรียน ยังขาดนักเรียนเข้าศึกษาอย่างต่อเนื่องและขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการสร้างเครือข่ายสำนักเรียนและมีกระบวนการพัฒนานักเรียนด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม

ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ระดับผู้บริหาร ขาดกระบวนการติดตามนโยบายสำนักเรียนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายการบริหารสำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคและแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์ ระดับคณะครู ขาดความชำนาญและเทคนิคการสอน จึงควรมีการนิเทศเพิ่มเติมโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเพิ่มความชำนาญและเทคนิคต่าง ๆ ด้านนักเรียน ยังขาดความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการเรียน จึงควรมีกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจแรงจูงใจในการเรียนจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่อง

ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ขาดการบริหารจัดการงบประมาณด้วยวิธีอื่นจากที่ดำเนินมาในอดีต ดังนั้นจึงควรมีการบริหารจัดการด้วยวิธีอื่น เช่นการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ อีกทั้งขาดการหางบประมาณด้านอื่นจากที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน จึงควรมีการหากองทุนด้านอื่นเพิ่มเติมเพื่อเป็นกองทุนที่มั่นคง

ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า สำนักเรียนขาดความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย ดังนั้นเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนจึงควรมีการกำหนดเกณฑ์การให้รางวัลตั้งแต่ต้นปีการศึกษาเป็นต้น นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบข้อบังคับสำนักเรียนในบางหัวข้อไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับพระบัณฑิต ศรีชัย ทำวิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 (พระบัณฑิต ศรีชัย, 2548) ที่เสนอว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมเกี่ยวข้องกับงานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองและงานบริหาร

บทสรุป

แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดอาวสุวิภิกขิตาราม คือ ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ในระดับผู้บริหาร ขาดการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีการติดตามนโยบายอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดกว่าปัจจุบัน เป็นต้น ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ในระดับคณะครู ยังขาดความชำนาญและเทคนิคการสอน จึงควรจัดให้มีการนิเทศด้านการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีเพิ่มเติม แก่ครูที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่โดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา เป็นต้น ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ยังขาดการบริหารจัดการงบประมาณด้วยวิธีอื่นจากที่ดำเนินมาในอดีต กล่าวคือการบริหารจัดการเชิงการนำดอกผลจากกองทุนการศึกษามาบริหารสำนักเรียน ดังนั้นจึงควรมีการบริหารจัดการด้วยวิธีอื่น เช่น การจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี เป็นต้น เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ส่วนด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ยังขาดความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย ดังนั้นจึงควรมีความชัดเจนในการสร้างแรงจูงใจเชิงนโยบาย เช่น มีกำหนดเกณฑ์การให้รางวัลตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2541). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำจำกัด**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระบัณฑิต ศรีชัย. (2548). **แนวทางการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปัญญา). (2550). **เรื่องสอบบาลีสนามหลวงแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). **แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์**.

